

«Чугак, неизменно весёлый...»

Аўтар легендарнай «Грэнады» М.А.Святлоў нарадзіўся 4 чэрвеня 1903 г. у горадзе Екацярынаславе, што на Украіне (цяпер Днепрапятроўск). Ён не любіў успамінаць сваё цяжкае дзяцінства, можа, таму адзін з персанажаў яго п'есы «Казка» гаворыць: «Я самую сильную молнию брошу в проклятое детство моё». А вось радкі з біяграфіі паэта, напісаныя ім да зборніка вершаў камсамольскіх паэтаў: «Отец — буржуа, мелкий, даже очень мелкий. Он собирал 10 знакомых евреев и создавал «Акционерное общество»... общество покупало пуд гнилых груш и распродало его пофунтно. Разница между расходом и приходом шла на моё образование»¹.

З 1914 па 1917 г. Святлоў вучыўся ў пачатковым (чатырохкласным) вучылішчы і адначасова служыў «хлопчыкам» у фатаграфіі і на таварнай біржы. Падзеі 1917-га і наступных гадоў у многім вызначылі лёс будучага паэта. У шаснаццаць гадоў ён стаў камсамольцам, у семнаццаць — добраахвотнікам — стралком 1-га Екацярынаслаўскага тэрытарыяльнага палка, потым служыў у часцях асобага прызначэння. Баявое хрышчэнне Міхаіл Святлоў атрымаў на грамадзянскай вайне, літаратурнае — раней, калі быў навучэнцам вучылішча. Першыя творы Святлова былі надрукаваны ў газеце «Голас салдата». Неўзабаве пачынаючы паэт стаў рэдактарам першага на Украіне кам-

самольскага часопіса «Юны пралетарый». І няхай выйшла ўсяго некалькі яго нумароў, але ў ім вызначылася паэтычная садружнасць «М.Святлоў — М.Галодны — А.Ясны», якія арганізавалі і ўзначалілі літаратурнае жыццё Екацярынаслава. У 1923 г. Святлоў паступае ў Маскоўскі ўніверсітэт і адначасова наведвае лекцыі Вышэйшага літаратурна-мастацкага інстытута. У гэты час выходзяць першыя кнігі Святлова — «Рэйкі», «Вершы», «Карані». У 1926 г. на старонках «Камсамольскай праўды» з'яўляецца «Грэнада», якая адкрыла паэта такім, якім яго любяць і памятаюць сёння.

Абавязковая на пачатку 30-ых гг. тэма сталінскіх пяцігодак не знайшла адлюстравання ў творчасці Святлова. У той жа час яго «Песня пра Кахоўку» (1935), дзе ўслаўлялася рэвалюцыя, была вельмі папулярнай у Савецкім Саюзе. Апошнія яе радкі «Мы мирные люди, но наш бронепоезд / Стоит на запасном пути!» сталі на доўгія гады дэвізам мільёнаў савецкіх людзей. Працуючы ў франтавым друку ў час Вялікай Айчыннай вайны, Святлоў напісаў два незвычайныя па жанры творы: «Дваццаць восем» (1942) і цыкл вершаў з адзінай галоўнай гераіняй «Ліза Чайкіна» (1942). Вельмі папулярным у гады вайны быў верш «Італьянец» — уяўны зварот рускага салдата да забітага ворага.

Як усе паэты-франтавікі, пасля перамогі Святлоў усё яшчэ пад уражаннем вайны адчу-

¹ Светлов М. Избранное. — М., 1990. — С. 469.

ваў сябе членам вялікага ваеннага брацтва. У гэты час ён апублікаваў два зборнікі вершаў і п'ес, аднак крытыкі і літаратуразнаўцы амаль не ўспаміналі яго імя. У цэлым да сярэдзіны 50-ых гг. паэт зрабіў вельмі мала, і толькі два яго вершы можна назваць сапраўды «святлоўскімі» — «Артыст» і «Суліко». У канцы 50-ых гг. з'явіліся адразу тры зборнікі: «Гарызонт», «Бессмяротнасць», «Мастацтва».

Да апошніх дзён, да таго, пакуль паэт яшчэ мог трымаць аловак, было створана шмат цудоўных вершаў, выдадзены кнігі «Домік паляўнічага» (пасмяротна), «Дарослыя казкі» (выйшла незавершанай) і інш. Міхаіл Святлоў у гэты час перажываў, як кажуць, другое дыханне. На сваім юбілейным свяце, прысвечаным 60-годдзю (за год да смерці), ён сказаў: «Я могу вам точно объяснить, за что вы меня любите... У меня есть одно волшебное качество: я могу прожить без необходимого, но без лишнего я прожить не могу... Что такое художник? Это одиночество, вошедшее в коллектив... Я думаю, что я работаю правильно и что я вам доставлю ещё немало радости»¹. І ён напісаў бы болей, калі б не цяжкая хвароба... Памёр паэт 28 верасня 1964 г.

Існуе нямала ўспамінаў пра Святлова, але лепей за ўсіх ён сказаў сам пра сябе ў вершы, напісаным за два гады да смерці:

*Чудак, неизменно весёлый,
Иду по широкой стране,
Волшебною цепью тяжёлой
Привязано счастье ко мне.
Богат я! В моей это власти —
Всего сочинять и творить,*

Творы М.А.Святлова

Собрание сочинений: В 3 т. / Михаил Светлов. — М.: Худож. лит., 1974.

Избранное / Михаил Светлов. — М.: Правда, 1990. — 479 с.

Стихотворения, песни, поэмы / Михаил Светлов. — М.: Мол. гвардия, 1983. — 255 с.

Аб жыцці і творчасці паэта

Светов Ф.Г. Михаил Светлов: Очерк творчества / Ф.Светов. — М.: Худож. лит., 1967. — 127 с.

Хелемский Я. Поездка со Светловым / Яков Хелемский // Хелемский Я. Чистота звучания. — Мн., 1988. — С. 299—317.

*И если не радость и счастье,
То что же мне людям дарить?*

У гэтых радках — сэнс яго творчай дзейнасці, што пацвярджаюць «Вершы апошніх гадоў» (1957—1964), сабраныя ўжо пасля смерці паэта ў кнігу, удастоеную ў 1967 г. Ленінскай прэміі.

Біяграфія Святлова цесна звязана і з Беларуссю. «Воспоминания мои, как бездомные дети, бродят по Белоруссии. Вот они остановились у станции Осиповичи, а вот подошли к городу Слуцку...»², — пісаў ён у 1961 г., знаходзячыся ў Мінску. У Слуцку жыла цётка паэта, і некаторы час яму давялося там жыць. «Во время войны я проезжал на грузовике через Слуцк. Было такое впечатление, что я хоронил своё детство, как давно умершего старика. Город был сожжён»³, — успамінаў паэт. У час вайны Святлоў пасябраваў з П.Панчанкам. Яны разам працавалі ў газеце «Гераічны штурм». Іх сяброўства працягвалася пасля вайны. Святлоў перакладаў вершы П.Панчанкі. Сярод іх — «Мая геаграфія» — адзін з яго лепшых твораў. Святлоў часта наведваў Беларусь, уважліва сачыў за творчай дзейнасцю сваіх мінскіх сяброў. Адночы, выступаючы ў Полацку, ён сказаў: «Вот я езжу сейчас по Белоруссии и всё время говорю себе: какая удивительная земля! Ничто не бросается в глаза, но всё входит прямо в сердце»⁴. Многія чытачы знаёмы з паэзіяй Святлова дзякуючы перакладам на беларускую мову А.Звонака, М.Калычынскага, У.Паўлава, Я.Семяжона, М.Танка і інш.

К.Дз.Варанько

¹ Светлов М. Избранное. — М., 1990. — С. 473.

² Хелемский Я. Чистота звучания. — М., 1988. — С. 299.

³ Тамсама. — С. 299.

⁴ Тамсама. — С. 302